

©Documentul a fost pus la dispoziție cu sprijinul Consiliului Superior al Magistraturii din România (www.csm1909.ro) și al Institutului European din România” (www.ier.ro). Permisea de a republica această traducere a fost acordată exclusiv în scopul includerii sale în baza de date HUDOC.

©The document was made available with the support of the Superior Council of Magistracy of Romania (www.csm1909.ro) and the European Institute of Romania (www.ier.ro). Permission to re-publish this translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI
SECȚIA A PATRA

HOTĂRÂREA
din 30 iunie 2015

În Cauza Peruzzi împotriva Italiei
(Cererea nr. 39294/09)
Strasbourg

DEFINITIVĂ
14/12/2015

Hotărârea a devenit definitivă în condițiile prevăzute la art. 44 § 2 din Convenție. Aceasta poate suferi modificări de formă.

În Cauza Peruzzi împotriva Italiei,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a patra), reunită într-o cameră compusă din Păivi Hirvelä, președinte, Guido Raimondi, George Nicolaou, Ledi Bianku, Paul Mahoney, Krzysztof Wojtyczek, Yonko Grozev, judecători, și Françoise Elens-Passos, grefier de secție.
după ce a deliberat în camera de consiliu, la 12 mai și la 9 iunie 2015,
pronunță prezenta hotărâre, adoptată la aceeași dată:

PROCEDURĂ

1. La originea cauzei se află cererea nr. 39294/09 îndreptată împotriva Republicii Italiene, prin care un resortisant al acestui stat, domnul Piero Antonio Peruzzi („reclamantul”), a sesizat Curtea la 25 mai 2009, în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („Convenția”).

2. Reclamantul a fost autorizat să își asume personal apărarea intereselor sale în procedura în fața Curții (art. 36 § 2 *in fine* din Regulamentul Curții). Guvernul italian („Guvernul”) a fost reprezentat de agentul său guvernamental, doamna E. Spatafora.

3. Potrivit reclamantului, condamnarea sa pentru calomnie a adus atingere dreptului său la libertatea de exprimare garantat de art. 10 din Convenție.

4. La 21 mai 2014, cererea a fost comunicată Guvernului.

ÎN FAPT

I. Circumstanțele cauzei

5. Reclamantul s-a născut în 1946 și locuiește în Sant'Angelo In Campo (Lucca).

A. „Scrisoarea circulară” a reclamantului

6. În 2001, reclamantul exercita profesia de avocat. În septembrie 2001, a trimis Consiliului Superior al Magistraturii („CSM”) o scrisoare prin care critica comportamentul unui judecător din cadrul

Tribunalului din Lucca, domnul X. Ulterior, printr-o scrisoare circulară, a comunicat mai multor judecători din cadrul aceluiasi tribunal conținutul scrisorii trimise CSM, fără să menționeze însă, în mod expres, numele lui X.

7. Părțile relevante ale scrisorii în cauză sunt redactate după cum urmează:

„Înainte de a vă fi transmise informații eronate sau neadevărate, înainte ca *l'esprit de corps* (spiritul de solidaritate) să prevaleze asupra unei interpretări corecte a motivelor care m-au determinat să mă adresez CSM, Ministerului Justiției, Uniunii Naționale a Notarilor Publici („Il Consiglio Nazionale del Notariato”) și Uniunii Naționale a Barourilor („Il Consiglio Nazionale Forense”) cu privire la conduita pe care au avut-o doi magistrați din cadrul Tribunalului din Lucca în cadrul unei proceduri de partaj judiciar în care clienții mei erau parte, înainte ca vreunul dintre colegii mei să își exprime părerea de rău, în numele meu, pentru inițiativa pe care am avut-o, caracterizându-mă, poate, drept nebun sau iresponsabil, doresc să vă aduc lămuriri și să vă comunic motivele care m-au determinat să acționez astfel. Este pendinte un recurs formulat împotriva unei hotărâri pronunțate de Tribunalul din Lucca, prin care instanța, respingând cererile formulate de concubină și dispunând procedura succesorală la care se referă acestea, a însărcinat judecătorul de instrucție să procedeze la vânzarea unui apartament, singurul bun de partajat între moștenitori, apartament în care locuiau concubina și fiica ei, moștenitoare, născută în timpul concubinajului. Întrucât hotărârea Tribunalului din Lucca nu era definitivă, nu se putea proceda la vânzare și nu putea fi inițiată procedura referitoare la aceasta, întrucât art. 791 C.proc.civ. interzicea expres acest lucru.

Cu toate acestea, celălalt moștenitor a solicitat [...] vânzarea, iar judecătorul de instrucție, în pofida repetatelor noastre cereri de suspendare a vânzării, care au fost respinse în integralitate, a acționat astfel încât, după ce cu ocazia primelor două licitații nu se găsise un cumpărător, bunul a fost atribuit unui terț în cadrul celei de a treia licitații.

În continuare, voi preciza motivele pentru care au fost respinse toate cererile noastre:

[Omisiune].

În pofida acestor lucruri, țin să precizez, cu titlu preliminar, că nu am nicio atitudine ostilă față de magistratură și magistrați în general și că, din contră, consider că funcția pe care o îndeplinesc magistrații este importantă și de neînlocuit pentru societatea civilă.

Sunt și au fost magistrați care își îndeplinesc și care și-au îndeplinit funcția cu multă demnitate și cinste (*decoro*), meritând toată admirația mea și a celor care lucrează în domeniul justiției. Voi reaminti, pentru toată lumea, că Y a murit, am putea spune, pe «câmpul de luptă». Încă îmi amintesc că în timpul ședinței de judecată era, dintre toți colegii săi, cel care reținea cel mai mare număr de cauze aflate în stare de judecată, în pofida suferinței acute și evidente și a făcut acest lucru până în ultimul ceas. Mărturisesc că dacă aș fi putut să îl scutesc de eforturi, având în vedere starea sa, mi-aș fi asumat de bunăvoie munca sa. De asemenea, există și alți magistrați demni de laudă, care, chiar și în timpul vacanței judecătorești, lucrează, merg la birou, discută cu avocații și cu care se poate stabili o formă de colaborare și de confruntare. Acestora le transmit, în aceeași măsură, toată stima și admirația mea.

Știu că justiția este înfăptuită de către oameni și, tocmai din acest motiv, deciziile pot fi eronate și incomplete. Totuși, prefer o justiție umană, în detrimentul unei justiții dominate de automatisme.

Nu accept, însă, ca în situația în care sunt în joc drepturile unei persoane și demnitatea celui care are misiunea de a le apăra, să se poată dispune asupra respectivelor drepturi într-un mod părtinitor, dând poate dovadă de aroganță sau să se judece cu dezinteres și neimplicare totală. Personal, cred cu tărie în independența corpului magistraților și consider că fără respectarea independenței celui chemat să judece, nu este posibilă o judecată echitabilă și lipsită de constrângeri. Cu toate acestea, independența nu poate deveni o putere discreționară, întrucât în acest fel ne-am îndrepta și am ajunge la o situație arbitrară. Am ținut să menționez felul în care percep rolul justiției și faptul că am cea mai mare stimă pentru funcția pe care o îndeplinesc magistrații, precum și faptul că transmit toată admirația mea celor care își desfășoară activitatea cu abnegație, implicare și cinste.

Sunt chiar invidios pe magistrați, întrucât, fără îndoială, aceștia au mai mult timp pentru a studia, pentru a aprofunda problemele, pentru a se ocupa și de alte interese culturale și sociale, spre deosebire de un avocat, care nu reușește întotdeauna să facă aceste lucruri și, mai ales, să le facă în mod corespunzător, din cauza naturii și a specificului profesiei sale. Adesea, iau acasă documente de citit și de studiat și sfârșesc, la jumătatea serii, prin a adormi cu capul pe cărți, după ce mi-am petrecut întreaga zi alergând de la un birou la altul în timpul dimineții, răspunzând la telefon și întâlnindu-mă cu clienții în timpul după-amiezii. Înțeleg, de asemenea, că sistemul

judiciar este încărcat cu dosare, cu diverse probleme, că forța de muncă nu este suficientă și că volumul de activitate este enorm, fapt pentru care protestele (*esposti*), cu siguranță, nu ușurează sarcinile și nu îndeplinesc munca și că am avea mai degrabă nevoie de colaborare și de dialog decât de proteste. Totuși, există limite care cred că nu pot fi depășite și, după o analiză îndelungată, am hotărât să înaintez acest protest [*nota grefierului*: scrisoarea trimisă CSM]. Reproduc partea finală a protestului în care mă întreb care este rolul profesiei de avocat și dacă este drept să accepte mereu orice hotărâre și orice comportament:

«Apărătorul ține să precizeze următoarele:

Este regretabilă prezentarea acestui înscris împotriva unor persoane pe care, în ciuda funcțiilor diferite pe care le exercită, acest apărător le consideră «colegi», potrivit calificării comune de profesioniști ai dreptului. Cu toate acestea, se vede obligat să reacționeze când există neimplicare, indiferență totală față de cererile legitime ale cetățeanului în numele căruia este administrată justiția, convingerea că nu poate fi angajată răspunderea întrucât se ocupă o poziție de «putere», deși ar trebui să fie vorba despre exercitarea unei «funcții» și, nu în ultimul rând, lipsă de respect pentru demnitatea și responsabilitatea pe care profesia exercitată de către apărătorul în cauză le implică.

Acest apărător a pledat în fața celor trei grade de jurisdicție, a suportat cheltuieli pe seama clienților săi într-o asemenea măsură încât, dacă s-ar aplica tariful profesional, s-ar depăși cuantumul drepturilor revendicate, a cerut, prin introducerea a trei reclamații la Curtea de Apel din Florența, suspendarea executării în temeiul art. 373 C.proc.civ., toate fiind respinse cu motivări care lasă de dorit - însă nu acest aspect face obiectul protestului - a strâns un teanc de acte, înscrisuri și documente care ar putea înspăimânta, a văzut cum se pierde în neant sesizarea referitoare la propria sa creanță.

În timpul alocat formulării acestor apărări, ar fi putut, fără îndoială, să se ocupe de 15 cauze de complexitate medie și obișnuită.

Dacă munca, oricare ar fi aceasta, cu condiția să fie legală, se bucură de o protecție și de o demnitate specifice, atunci și magistratul (căruia funcția și rolul său îi impun acest lucru mai mult decât oricărei alte persoane) este obligat să respecte munca celorlalți, inclusiv pe cea a avocatului.

În calitate de avocat, apărătorul trebuie să ofere certitudini clientului său, care este tocmai cetățeanul în numele căruia este administrată justiția (hotărârile poartă antetul «În numele poporului italian»).

Care este certitudinea pe care o poate oferi un avocat dacă fiecare judecător, în loc să aplice legea, procedează în mod contrar, dacă interpretează legea după bunul plac, dacă nu oferă o motivare a felului în care a interpretat respectivele legi? Trebuie să observăm că sistemul apelurilor și cel al reclamațiilor nu oferă garanții cetățeanului. Judecătorul este om și este supus greșelii (a greși este omenește), dar el nu poate și nu trebuie să greșească în mod voit, din dol ori culpă gravă sau din lipsă de implicare, iar cererile formulate de către cetățean ar trebui să fie admise chiar de la momentul introducerii lor, cu condiția ca acestea să fie întemeiate. Există un număr mare de cauze; aceasta se explică și prin faptul că, dacă multe hotărâri ar fi fost pronunțate în mod corect încă de la început, s-ar fi evitat proliferarea cauzelor, a procedurilor, a cererilor, așa cum s-a întâmplat în speță. Și nu mai punem la socoteală numeroasele cauze în care, cetățeanul, dezamăgit și neîncrezător în deciziile care nu respectă normele de drept, renunță să declare apel, întrucât și-a pierdut încrederea în sistemul judiciar. Aceasta generează o lipsă justificată de încredere în sistemul judiciar și o creștere a sarcinilor și a cheltuielilor suportate de stat, ca urmare a creșterii volumului de muncă pentru ceilalți judecători, grefă și executori judecătorești.

Ce explicații și justificări poate oferi avocatul clientului său, față de care, cu precauție, a apreciat posibilitatea obținerii unui anumit rezultat, prezentându-i în cele din urmă o hotărâre judecătorească diametral opusă?? Dacă soluția pronunțată este rezultatul unei greșeli, al lipsei de cunoștințe, de implicare sau de diligență din partea avocatului, acesta trebuie să își asume răspunderea; dar când soluția depinde de judecător, avocatul suferă un prejudiciu de imagine, întrucât clientul își va forma oricum o părere negativă despre activitatea profesională a avocatului. Sunt în măsură clienții și cetățenii să înțeleagă dacă a greșit avocatul sau dacă a greșit judecătorul și în ce proporție?? Dacă avocatul nu obține rezultate adecvate pe baza argumentelor de drept, la ce alte mijloace ar trebui să recurgă?? Ce trebuie să facă avocatul pentru a obține ceea ce i se cuvine din punct de vedere profesional?? .. Sau mai degrabă avocatul nu ar trebui să-și facă asemenea griji, ci să își ducă traiul ocupându-se de treburile sale (*il suo orticello*), căutând să se ferească de năpasta care s-ar putea abate asupra sa, întrucât, pe

de o parte, nu este protejat și, pe de altă parte, se află sub puterea discreționară a altcuiva?? .. Să se dezintereseze pe deplin de demnitatea profesiei sale?? ...

Când veți primi această scrisoare, voi fi supus unei intervenții chirurgicale. Regret că nu pot, în acest moment, să dau lămuriri sau explicații ulterioare celor care mi le-ar putea cere. Cu toate acestea, sunt dispus, dacă este nevoie, să răspund pentru conduita mea și să dau toate lămuririle care mi-ar putea fi cerute după intervenție, când starea mea de sănătate se va îmbunătăți.»

B. Procedura în primă instanță

8. Întrucât a considerat că anumite expresii folosite în scrisoarea circulară aduceau atingere reputației sale, X a depus plângere pentru calomnie împotriva reclamantului.

9. Având în vedere că X era judecător la Tribunalul din Lucca, în temeiul art. 11 C.proc.pen. („CPP”), dosarul a fost trimis autorităților judiciare din Genova.

10. La 13 februarie 2003, Parchetul din Genova l-a trimis în judecată pe reclamant în fața tribunalului din același oraș.

11. X s-a constituit parte civilă în procedura penală inițiată împotriva reclamantului.

12. Potrivit capetelor de acuzare, reclamantul a formulat în scrisoarea circulară critici admisibile (*lecite*) referitoare la modalitățile de interpretare și de îndeplinire a funcției de judecător, dar, ulterior, a depășit limitele dreptului său la libertatea de exprimare, în special prin propozițiile următoare :

- „independența (...) nu poate deveni o putere discreționară, întrucât în acest fel ne-am îndrepta și am ajunge la o situație arbitrară”;
- „într-un mod părtinitor, dând poate dovadă de aroganță (...) să judece cu dezinteres și neglijență totală”;

- „magistratul (...) este obligat să respecte munca celorlalți, inclusiv pe cea a avocatului”;

- „Judecătorul este om și este supus greșelii (a greși este omenește), dar el nu poate și nu trebuie să greșească în mod voit, din dol sau culpă gravă sau din lipsă de implicare”.

13. Cu ocazia ședinței de judecată din 4 martie 2004, procurorul a arătat că reclamantul trebuia să fie, de asemenea, pus sub acuzare cu privire la infracțiunea de insultă, dat fiind faptul că din declarația lui X reieșea că și acesta primise o copie a scrisorii circulare.

14. Prin hotărârea din 3 februarie 2005, al cărei text a fost depus la grefă la 11 februarie 2005, Tribunalul din Genova l-a condamnat pe reclamant pentru calomnie și insultă la patru luni de închisoare, la plata cheltuielilor de judecată suportate de X [în cuantum de 2000 euro (EUR)], precum și la repararea prejudiciului suferit de către acesta din urmă. Cuantumul prejudiciului trebuia să fie stabilit în cadrul unei proceduri civile separate; cu toate acestea, tribunalul i-a acordat lui X o compensație bănească (*provisionale*) de 15 000 EUR.

15. Tribunalul a observat că nu se contesta faptul că reclamantul redactase scrisoarea circulară și i-a cerut secretarei să trimită o copie magistraților din cadrul Secției civile a Tribunalului din Lucca. În cursul procesului, reclamantul a prezentat un memoriu și a făcut declarații din proprie inițiativă; cu toate acestea, apărarea acestuia nu permitea să fie trecută cu vederea natura defăimătoare a expresiilor folosite în scrisoarea circulară, care se dovedea a fi cu atât mai gravă, cu cât reclamantul era de profesie avocat. În scrisoarea lui, reclamantul afirma că are un respect deosebit pentru magistratură și pentru magistrații care își îndeplinesc funcția cu „abnegație, implicare și demnitate”. În mod evident, nu era cazul lui X, criticat de către reclamant pentru că este arogant și lipsit de implicare, convins de faptul că nu poate fi tras la răspundere întrucât îndeplinește o funcție de putere și pentru că a săvârșit erori în mod voit, din dol sau din culpă gravă sau din lipsă de implicare. Acuzațiile nu vizau lipsa de reacție a lui X în soluționarea unei cauze, ci soluțiile pe care X le pronunțase în speță, respingând toate cererile formulate de către reclamant. În loc să reia argumentele juridice, reclamantul a depășit limitele dreptului său de a critica, pretinzând că X a greșit „în mod intenționat”, fapt care aducea o atingere serioasă probității magistratului în cauză.

16. Potrivit tribunalului, ținta acuzațiilor cuprinse în scrisoarea circulară era în mod evident X, fapt demonstrat prin scrisori asemănătoare trimise de către reclamant și clientele sale CSM, Ministerului Justiției și Uniunii Naționale a Notarilor și, respectiv, a Avocaților, în care se menționa în mod expres numele magistratului în cauză.

17. Reclamantul nu putea să beneficieze de cauza justificativă (*esimente*) reprezentată de provocare (art. 599 C.pen., „CP”). Într-adevăr, chiar dacă s-ar fi admis că hotărârile pronunțate de către X puteau fi considerate „fapte injuste”, scrisoarea circulară nu reprezenta o reacție imediată față de acestea, fiind trimisă la patru luni după pronunțarea hotărârilor respective.

C. Apelul

18. Reclamantul a declarat apel.

19. El pretindea, printre altele, că pentru infracțiunile reținute în sarcina sa legea prevedea doar o simplă amendă, că pedeapsa aplicată era disproporționată și că era excesiv cuantumul compensației bănești pe care trebuia să o plătească. În plus, X nu a menționat în plângerea sa că a fost destinatarul scrisorii circulare, astfel încât reclamantul nu putea fi pus sub acuzare pentru săvârșirea infracțiunii de insultă. De asemenea, reclamantul preciza că din cuprinsul scrisorii sale nu reieșea că X era ținta directă a criticilor sale și că documentul respectiv, apreciat în ansamblu, reprezenta doar o manifestare a nemulțumirii sale cu privire la disfuncționalitatea sistemului de justiție în general.

20. În subsidiar, el aprecia că poate beneficia de cauza justificativă reprezentată de provocare. El sublinia că, în cadrul unei proceduri succesoriale, X a respins de mai multe ori cererile sale prin care urmărea să obțină suspendarea vânzării la licitație a unui apartament și că, ulterior, hotărârile lui X fuseseră infirmate de către un alt judecător.

21. În cadrul ședinței de judecată din 12 martie 2007, reclamantul a declarat că nu urmărea să îl jignească personal pe X și a prezentat documente care dovedeau starea sa precară de sănătate.

22. Prin hotărârea din 12 martie 2007, al cărei text a fost depus la grefă la 2 aprilie 2007, Curtea de Apel din Genova a declarat că nu putea fi dispusă începerea urmăririi penale pentru infracțiunea de insultă, având în vedere că nu exista nicio plângere în acest sens și a redus pedeapsa pronunțată pentru infracțiunea de calomnie la o amendă în cuantum de 400 EUR. Aceasta l-a absolvit de pedeapsa amenzii (*condonata*) și a obligat reclamantul la repararea prejudiciilor suferite de către X, pe care le-a stabilit în cuantum de 15 000 EUR, precum și la plata cheltuielilor de judecată pe care X le-a efectuat în cursul apelului (2 000 EUR).

23. Curtea de Apel a observat că în prima parte a scrisorii circulare, reclamantul relatea despre vicisitudinile întâmpinate în cadrul procedurii succesoriale în cursul căreia X pronunțase hotărârile respective. Ulterior a afirmat că îi părea rău pentru că își exprimase dolențele împotriva unor persoane (X și alt magistrat) pe care le considera „colegi”, deși acestea îndeplineau funcții diferite de ale sale. În plus, judecătorii din cadrul Tribunalului din Lucca, audiați în primă instanță, l-au identificat cu ușurință pe X ca fiind destinatarul criticilor cuprinse în scrisoarea circulară. În aceste circumstanțe, nu putea fi reținut argumentul reclamantului, potrivit căruia scrisoarea constituia doar o manifestare a nemulțumirii sale față de sistemul de justiție în general.

24. În opinia Curții de Apel, hotărârile pronunțate de către X în cadrul procedurii de partaj succesoral puteau fi, cel mult, considerate ca fiind „eronate”, dar nu puteau fi, sub nicio formă, considerate „injuste”. De asemenea, Curtea de Apel a subliniat că una dintre chestiunile care au stat la baza litigiului (existența drepturilor succesoriale în favoarea concubinului) fusese tranșată de Curtea de Casație printr-o soluție contrară celei pe care o preconizase reclamantul. Pe de altă parte, Uniunea Națională a Barourilor a menționat că scrisorile reclamantului ar fi putut fi considerate drept un mijloc de exercitare a presiunii asupra magistraților în cauză.

25. Potrivit Curții de Apel, reclamantul nu a atacat în mod expres partea din hotărârea primei instanțe, considerând că prin expresiile folosite în scrisoarea circulară se depășeau limitele dreptului de a critica.

26. Reclamantul, care avea un cazier judiciar curat, trebuia să beneficieze de circumstanțe atenuante, iar în temeiul art. 52 din Decretul-lege nr. 274 din 2000 (a se vedea *infra*, pct. 32) pedeapsa prevăzută pentru infracțiunea de calomnie era de acum înainte o simplă amendă (și nu o pedeapsă privativă de libertate).

27. Curtea de Apel a subliniat că difuzarea în interiorul unui tribunal de mici dimensiuni a unei scrisori asemănătoare cu cea redactată de către reclamant nu putea avea ca efect decât aducerea unui prejudiciu demnității magistratului în cauză, precum și imaginii sale de judecător independent. Expresiile folosite de către reclamant, în afara unui act procedural, urmăreau să pună sub semnul întrebării profesionalismul lui X, descris ca fiind un judecător pătinitor și un adept al toleranței, în interiorul unei comunități restrânse. În lumina acestor considerente, Curtea de Apel, pronunțându-se în echitate, a acordat părții civile o despăgubire pentru prejudiciul moral suferit în cuantum de 15 000 EUR.

D. Recursul

28. Reclamantul a formulat recurs.

29. Acesta a reiterat motivele pentru introducerea căii de atac și, făcând referire la un anumit fragment din cererea de apel, a arătat că instanța de apel comisese o eroare atunci când afirmase că inculpatul nu contestase natura defăimătoare a expresiilor folosite în scrisoarea circulară. În orice caz, judecătorul avea obligația, în orice stadiu al procedurii, de a verifica din oficiu dacă fapta imputată constituia sau nu infracțiune.

30. Printr-o hotărâre din 12 noiembrie 2008, al cărei text a fost depus la grefă la 17 decembrie 2008, Curtea de Casație, considerând că motivarea tuturor aspectelor controversate a fost realizată în mod logic și corect de Curtea de Apel, a declarat inadmisibil recursul formulat de reclamant.

II. Dreptul intern relevant

31. Art. 595 C.pen. pedepsește infracțiunea de calomnie. În partea sa relevantă, dispoziția invocată se citește după cum urmează:

„Fapta persoanei care (...), prin declarații făcute mai multor persoane, aduce atingere reputației unui terț, se pedepsește cu închisoare până la un an sau cu amendă în cuantum de până la 1 032 EUR.

Atingerea care constă în atribuirea unei fapte determinate se pedepsește cu închisoare până la doi ani sau cu amendă în cuantum de până la 2 065 EUR.

Atingerea adusă prin mijloace mass-media sau prin orice alt mijloc de publicitate sau printr-un act public, se pedepsește cu închisoare de [la] 6 luni la trei ani sau cu amendă al cărei cuantum nu poate fi mai mic de 516 EUR.

Dacă atingerea este adusă unui organ sau autorități politice, administrative sau judiciare, sau unuia dintre reprezentanții acestora (...), pedepsele se majorează.”

32. Decretul-lege nr. 274 din 28 august 2000 [art. 4 alin. 1 lit. a)] stabilește competența judecătorului de pace de a se pronunța, printre altele, în cauzele privind calomnia. În temeiul art. 52 alin. (2) din prezentul decret:

„Pentru (...) infracțiunile care sunt de competența judecătorului de pace, pedepsele se modifică după cum urmează :

Când infracțiunea se pedepsește [cu închisoare] alternativ cu [amenda], se aplică pedeapsa pecuniară (...) de la 500 000 [lire] până la 5 000 000 [lire] ; dacă pedeapsa privativă de libertate depășește maximumul cu șase luni, se aplică pedeapsa pecuniară sus-menționată sau măsura arestului la domiciliu de [la] șase la 30 de zile sau obligația de a presta muncă neremunerată în folosul comunității pentru o perioadă de la zece zile la trei luni;

(...).”

ÎN DREPT

I. Cu privire la pretinsa încălcare a art. 10 din Convenție

33. Reclamantul susține că prin condamnarea sa pentru săvârșirea infracțiunii de calomnie s-a încălcat art. 10 din Convenție, redactat astfel:

„1. Orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare. Acest drept cuprinde libertatea de opinie și libertatea de a primi sau de a comunica informații ori idei fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere. Prezentul articol nu împiedică statele să supună societățile de radiodifuziune, de cinematografie sau de televiziune unui regim de autorizare.

2. Exercițarea acestor libertăți ce comportă îndatoriri și responsabilități poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății sau a moralei, protecția reputației sau a drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea de informații confidențiale sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești.”

34. Guvernul contestă acest argument.

A. Cu privire la admisibilitate

35. Curtea constată că acest capăt de cerere nu este în mod evident neîntemeiat în sensul art. 35 § 3 din Convenție și că acesta nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Curtea îl declară admisibil.

B. Cu privire la fond

1. Argumentele părților

b) Reclamantul

36. Reclamantul susține că a fost condamnat pentru redactarea unei scrisori în care formula considerații asupra diferitelor feluri de a interpreta și de a exercita funcția de judecător. Aprecierile lui ar fi fost interpretate într-un mod care nu relevă semnificația lor reală, considerându-se că acestea fac trimitere la un subiect, X, care nu era, în realitate, destinatarul acestora. În opinia reclamantului, nu ar exista nicio dovadă a intenției sale de a aduce atingere reputației și integrității lui X. Pe de altă parte, funcționarea defectuoasă a sistemului de justiție italian, în care judecătorul, *de facto*, nu este tras la răspundere pentru conduita lui, ar fi fost pusă în evidență în numeroase hotărâri europene, în cărți și pe pagini de internet. Criticile reclamantului vizau sistemul judiciar în ansamblu, nu pe X.

37. De asemenea, reclamantul constată că Tribunalul din Genova l-a condamnat la o pedeapsă privativă de libertate, neprevăzută de lege, și că, în ciuda faptului că avea un cazier judiciar curat, nu a beneficiat de circumstanțele atenuante generale (*attenuanti generiche*). Reclamantul pretinde că a adresat scrisoarea circulară mai multor judecători de la Tribunalul din Lucca doar pentru a nu evita să compromită legăturile de prietenie și de respect reciproc pe care le-a stabilit cu magistrații respectivi și pentru a își lua măsuri de precauție față de o eventuală denaturare a conținutului scrisorii trimise CSM. Totodată, potrivit reclamantului, conduita lui X, care a respins orice încercare de a se ajunge la o soluționare amiabilă a litigiului, era dictată de atitudinea ostilă pe care acesta din urmă o avea față de el.

b) Guvernul

38. Guvernul apreciază că ingerința în exercitarea dreptului la libertatea de exprimare a reclamantului urmărea scopurile legitime de protecție „a reputației sau a drepturilor altora” și a „autorității și imparțialității puterii judecătorești”. În aceeași măsură, consideră că ingerința era necesară într-o societate democratică, întrucât expresiile pe care le-a folosit reclamantul în scrisoarea circulară erau insultătoare și urmăreau denigrarea lui X. În esență, i s-a imputat lui X că a pronunțat o hotărâre injustă în mod deliberat și conștient, că este arogant, lipsit de interes și de implicare. Prin urmare, a fost descris într-un mod negativ și ca un judecător care disprețuia pe deplin principiile deontologice fundamentale ale profesiei sale.

39. În opinia Guvernului, atitudinea reclamantului nu se justifică în lumina litigiului care se găsea la originea animozității sale față de X. În plus, Curtea de Apel a reținut existența unor circumstanțe atenuante în favoarea reclamantului și a redus durata pedepsei pronunțate în primă instanță.

40. În lumina celor de mai sus, Guvernul consideră că prin condamnarea reclamantului, instanțele naționale, mai bine poziționate decât judecătorul internațional să aprecieze faptele și necesitatea ingerinței, nu și-au depășit marja de apreciere de care beneficiază în materie. Dacă există o încălcare a Convenției, este vorba despre cea săvârșită de către reclamant, care a atacat pe nedrept reputația lui X, protejată de art. 8.

2. Motivarea Curții

a) Cu privire la existența unei ingerințe

41. Părțile nu au contestat faptul că prin condamnarea reclamantului se ajunge la o ingerință în exercitarea dreptului acestuia la libertatea de exprimare, astfel cum este garantat de art. 10 § 1 din Convenție (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Belpietro împotriva Italiei*, nr. 43612/10, pct. 43, 24 septembrie 2013).

b) Cu privire la justificarea ingerinței: cerințele „prevăzută de lege” și „urmărirea unui scop legitim”

42. O ingerință este contrară Convenției dacă nu respectă cerințele prevăzute de art. 10 § 2. Prin urmare, trebuie să se stabilească dacă aceasta era „prevăzută de lege”, dacă urmărea unul sau mai multe scopuri legitime enunțate în acest alineat și dacă era „necesară într-o societate democratică” pentru atingerea acestui scop sau a acestor scopuri (*Pedersen și Baadsgaard împotriva Danemarcei*, nr. 49017/99, pct. 67, CEDO 2004-XI și *Ricci împotriva Italiei*, nr. 30210/06, pct. 43, 8 octombrie 2013).

43. Nu se contestă că ingerința era prevăzută de lege, respectiv la art. 595 C.pen. (a se vedea *supra*, pct. 31) și la art. 52 alin. (2) lit. a) din Decretul-lege nr. 274 din 2000 (a se vedea *supra*, pct. 32). Prin condamnarea reclamantului se urmărea scopul legitim care constă în protecția reputației sau

a drepturilor altuia, în speță ale lui X [a se vedea, *mutatis mutandis*, *Nikula împotriva Finlandei*, nr. 31611/96, pct. 38, CEDO 2002-II; *Perna împotriva Italiei* (MC), nr. 48898/99, pct. 42, CEDO 2003-V; *Ormanni împotriva Italiei*, nr. 30278/04, pct. 57, 17 iulie 2007 și *Belpietro*, citată anterior, pct. 45]. În plus, se urmărește „garantarea autorității și a imparțialității puterii judecătorești”, din cadrul căreia X, în calitate de magistrat, făcea parte [a se vedea, de exemplu, *mutatis mutandis*, *Kyprianou împotriva Ciprului* (MC), nr. 73797/01, pct. 168, CEDO 2005-XIII; *Foglia împotriva Elveției*, nr. 35865/04, pct. 83, 13 decembrie 2007; *July și SARL Libération împotriva Franței*, nr. 20893/03, pct. 59, CEDO 2008 (extrase) și *Di Giovanni împotriva Italiei*, nr. 51160/06, pct. 74, 9 iulie 2013].

44. Rămâne să se analizeze dacă ingerința „era necesară într-o societate democratică”.

b) Cu privire la caracterul necesar al ingerinței într-o societate democratică

i. Principii generale

45. Pentru a stabili dacă ingerința era „necesară într-o societate democratică”, Curtea trebuie să verifice dacă răspunde unei „nevoi sociale imperioase”. Statele contractante beneficiază de o anumită marjă de apreciere pentru a se pronunța cu privire la existența unei asemenea necesități, dar această marjă este dublată de un control european atât asupra legii, cât și asupra deciziilor care o aplică, chiar dacă acestea emană de la o instanță independentă. Prin urmare, Curtea are competența de a se pronunța în ultimă instanță cu privire la aspectul dacă o „restricție” este compatibilă cu libertatea de exprimare protejată de art. 10 [*Janowski împotriva Poloniei* (MC), nr. 25716/94, pct. 30, CEDO 1999-I; *Association Ekin împotriva Franței*, nr. 39288/98, pct. 56, CEDO 2001-VIII și *Stoll împotriva Elveției* (MC), nr. 69698/01, pct. 101, CEDO 2007-V].

46. În exercitarea puterii sale de control, rolul Curții nu este sub nicio formă de a se substitui instanțelor interne competente, ci de a verifica din perspectiva art. 10 hotărârile pronunțate de acestea în temeiul puterii lor de apreciere [*Fressoz și Roire împotriva Franței* (MC), nr. 29183/95, pct. 45, CEDO 1999-I]. Nu rezultă că aceasta trebuie să se limiteze la a stabili dacă statul pârât s-a folosit de această putere cu bună-credință, cu grijă și în mod rezonabil; ingerința în litigiu trebuie analizată în cadrul întregii cauze, inclusiv conținutul afirmațiilor imputate reclamantului și contextul în care au fost făcute (*News Verlags GmbH & Co. KG împotriva Austriei*, nr. 31457/96, pct. 52, CEDO 2000-I).

47. În special, Curții îi revine sarcina să determine dacă motivele invocate de autoritățile naționale pentru a justifica această ingerință pot fi considerate „relevante și suficiente” și dacă măsura incriminată era „proporțională cu scopurile legitime urmărite” (*Chauvy și alții împotriva Franței*, nr. 64915/01, pct. 70, CEDO 2004-VI). Astfel, Curtea trebuie să se convingă de faptul că autoritățile naționale, bazându-se pe o apreciere acceptabilă a faptelor relevante, au aplicat norme conforme principiilor consacrate de art. 10 (a se vedea, printre altele, *Zana împotriva Turciei*, 25 noiembrie 1997, pct. 51, *Culegere de hotărâri și decizii* 1997-VII; *De Diego Nafria împotriva Spaniei*, nr. 46833/99, pct. 34, 14 martie 2002 și *Pedersen și Baadsgaard*, citată anterior, pct. 70).

48. Pentru evaluarea justificării unei afirmații contestate, trebuie să se facă distincție între afirmații de fapt și judecăți de valoare. Dacă materialitatea faptelor poate fi probată, cele din urmă menționate nu sunt susceptibile de o demonstrație a exactității lor [*Oberschlick împotriva Austriei* (nr. 2), 1 iulie 1997, pct. 33, *Culegere* 1997-IV], iar în acest caz imposibilitatea îndeplinirii obligației de a face dovada, aduce atingere înseși libertății de exprimare a opiniilor, element fundamental al dreptului garantat de art. 10 [*Morice împotriva Franței* (MC), nr. 29369/10, pct. 155, 23 aprilie 2015]. Calificarea unei afirmații ca fapt sau ca judecată de valoare rezultă în primul rând din marja de apreciere de care beneficiază autoritățile naționale, în special instanțele naționale (*Prager și Oberschlick împotriva Austriei*, 26 aprilie 1995, pct. 36, seria A nr. 313). Cu toate acestea, chiar și în situația în care o afirmație este apreciată ca fiind o judecată de valoare, trebuie să existe o bază factuală suficientă care să o susțină; în caz contrar, aceasta este excesivă (*Jerusalem împotriva Austriei*, nr. 26958/95, pct. 43, CEDO 2001-II și *Ormanni*, citată anterior, pct. 64).

49. În plus, existența garanțiilor procedurale la dispoziția persoanei acuzate de calomnie reprezintă unul dintre elementele care trebuie luate în considerare în examinarea proporționalității ingerinței din perspectiva art. 10: în particular, este absolut necesar ca reclamantul să dispună de posibilitatea concretă și efectivă de a putea demonstra că afirmațiile erau întemeiate pe o bază factuală suficientă (a se vedea, mai ales, *Steel și Morris împotriva Regatului Unit*, nr. 68416/01, pct. 95, CEDO 2005-II; *Hasan Yazici împotriva Turciei* nr. 40877/07, pct. 54, 15 aprilie 2014 și *Morice*, citată anterior, pct. 155).

50. Un aspect particular al prezentei cauze constă în aceea că, la momentul faptelor, reclamantul era avocat, iar conflictul dintre el și X s-a născut în legătură cu activitatea sa profesională. În cauza *Nikula* [citată anterior, pct. 45; a se vedea, de asemenea, *Steur împotriva Țărilor de Jos*, nr. 39657/98, pct. 36, CEDO 2003-XI și *Fuchs împotriva Germaniei* (dec.), nr. 29222/11 și 64345/11, pct. 39, 27 ianuarie 2015], Curtea a rezumat, după cum urmează, principiile specifice aplicabile profesiilor liberale :

„Curtea reamintește că statutul special al avocaților le oferă o poziție centrală în administrarea justiției, ca intermediari între justițiabili și instanțe, ceea ce explică normele de conduită impuse în general membrilor baroului. Desigur, acțiunea instanțelor, care sunt garanți ai justiției și care au o misiune fundamentală într-un stat de drept, are nevoie de încrederea publicului. Având în vedere rolul cheie al avocaților în acest domeniu, se așteaptă de la aceștia să contribuie la buna funcționare a justiției, și, astfel, la încrederea publicului în justiție (*Schöpfer împotriva Elveției, hotărâre din 20 mai 1998, Culegere de hotărâri și decizii 1998-III*, pp. 1052-1053, pct. 29-30 și alte referințe).

51. De asemenea, în cauza *Morice* (citată anterior, pct. 134 și 139), Curtea a reamintit că: a) avocații au dreptul de a își exprima în mod public punctul de vedere cu privire la funcționarea justiției, chiar dacă prin critica adusă s-ar depăși unele limite care au scopul de a proteja puterea judecătorească împotriva atacurilor gratuite și nefondate care pot fi generate numai de dorința sau strategia de a muta dezbaterea judiciară pe teren exclusiv mediatic sau de a își măsura forțele cu magistrații cărora le-a fost atribuită respectiva cauză; b) avocații nu pot exprima puncte de vedere a căror gravitate depășește comentariul admisibil în lipsa unei baze factuale solide și c) este necesar ca punctele de vedere ale avocaților să fie apreciate în contextul lor general, în special pentru a stabili dacă pot fi considerate a fi menite să inducă în eroare sau să susțină un atac gratuit și pentru a avea certitudinea că expresiile utilizate în speță au o legătură strânsă cu circumstanțele speței.

52. În mod egal, trebuie să se țină seama de faptul că persoana denigrată, X, era un magistrat aflat în exercitarea funcției. Potrivit jurisprudenței Curții, limitele criticii admisibile pot fi, în anumite cazuri, mai largi în privința magistraților care acționează în exercitarea funcțiilor lor decât în privința simplilor particulari (*Morice*, citată anterior, pct.131). Cu toate acestea, nu se poate afirma că funcționarii se expun în mod deliberat unui control atent al faptelor și al gesturilor lor, întocmai cum este cazul oamenilor politici și ar trebui, în consecință, să fie tratați pe picior de egalitate cu aceștia din urmă când se pune problema criticării comportamentului lor. Pentru a își îndeplini funcția, funcționarii trebuie să se bucure de încrederea publicului fără să fie perturbați în mod neîntemeiat, astfel încât se confirmă necesitatea de a fi protejați împotriva atacurilor verbale jignitoare când se află în exercitarea atribuțiilor de serviciu (*Janowski*, citată anterior, pct. 33 și *Nikula*, citată anterior, pct. 48).

53. În cele din urmă, trebuie reamintit că natura și severitatea pedepselor aplicate sunt, de altfel, elemente care trebuie luate în considerare când se apreciază proporționalitatea ingerinței [a se vedea, de exemplu, *Ceylan împotriva Turciei* (MC), nr. 23556/94, pct. 37, CEDO 1999-IV ; *Tammer împotriva Estoniei*, nr. 41205/98, pct. 69, CEDO 2001-I și *Cumpănă și Mazăre împotriva României* (MC), nr. 33348/96, pct. 113-115, CEDO 2004-XI].

ii. Aplicarea acestor principii în speță

54. Curtea observă fără dificultate că reclamantul a susținut, atât în fața sa (a se vedea *supra*, pct. 36), cât și în fața instanțelor naționale (a se vedea *supra*, pct. 19) că nu X era ținta criticilor formulate în scrisoarea circulară, ci sistemul judiciar italian în ansamblu. Curtea nu poate accepta această teză. În acest sens, constată că scrisoarea circulară (a se vedea *supra*, pct. 7) conținea trimiteri explicite la scrisoarea pe care reclamantul o trimisese CSM pentru a se plânde de comportamentul lui X și că fragmente din respectiva scrisoare erau citate *in extenso*. În plus, reclamantul a sintetizat elementele esențiale ale litigiului în cadrul căruia, în opinia sa, X a pronunțat hotărâri injuste, ale căror motivări erau prezentate succint.

55. Scrisoarea circulară a reclamantului este alcătuită din două părți: prima parte conține o expunere a hotărârilor pronunțate în procedura de partaj succesoral; a doua parte cuprinde considerații asupra conduitei pe care judecătorii nu ar trebui să o adopte și asupra consecințelor pe care aceasta le are. În opinia Curții, cu toate că a doua parte a scrisorii este redactată sub forma unor „considerații generale”, ea nu poate fi interpretată ca o critică a atitudinii lui X care, în calitate de judecător al cărui nume nu este menționat expres, este protagonistul expunerii reprezentând „premise” observațiilor și a evaluărilor formulate de către reclamant.

56. În acest context, Curtea se rialiază la concluziile reținute de Tribunalul și de Curtea de Apel din Genova (a se vedea *supra*, pct. 16 și 23) potrivit cărora X era, într-adevăr, ținta doleanțelor exprimate în scrisoarea circulară. Rămâne să se stabilească dacă respectivele doleanțe au depășit limitele unei critici admisibile într-o societate democratică.

57. Din conținutul scrisorii circulare (a se vedea *supra*, pct.7) reiese că reclamantul îi reproșează lui X, în esență, două lucruri: a) că a pronunțat hotărâri injuste și arbitrare și b) că este un judecător „părtinitor” și că a fost în eroare „în mod voit, din dol sau culpă gravă sau din lipsă de implicare”.

58. În opinia Curții, prima imputare se interpretează ca judecată de valoare cu privire la natura și la temeiul juridic al hotărârilor pronunțate de către X. Astfel cum este indicat mai sus la pct. 48, în sensul jurisprudenței Curții, opiniile în cauză nu sunt susceptibile de o demonstrație a exactității lor. În plus, acestea au ca temei o anumită bază factuală. În particular, reclamantul fusese reprezentantul uneia dintre părți într-o procedură judiciară de partaj succesoral. În cadrul acestei proceduri, reclamantul a

solicitat în mai multe rânduri amânarea vânzării unui apartament, iar X a respins cererile sale din motive, care în opinia reclamantului, erau greșite și contrare legii.

59. Prin urmare, Curtea nu poate considera prima imputare ca fiind o critică excesivă (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Morice*, citată anterior, pct. 156-161, în care Curtea a interpretat criticile aduse de către avocatul părții civile cu privire la comportamentul judecătorilor de instrucție din timpul cercetării judecătorești ca fiind judecăți de valoare întemeiate pe o bază factuală suficientă).

60. Situația este diferită în privința celei de a doua imputări, și anume aceea de a fi un judecător „părtinitor” și de a fi săvârșit erori „în mod voit, din dol sau culpă gravă sau din lipsă de implicare”. Imputarea în cauză presupunea disprețul lui X față de obligațiile deontologice intrinsece funcției de judecător, chiar și săvârșirea unei infracțiuni penale. Astfel, pronunțarea, în mod deliberat, de către un judecător a unei hotărâri eronate, ar putea să constituie un abuz de putere. În orice caz, prin scrisoarea circulară erau contestate imparțialitatea, independența și obiectivitatea lui X, atribute care caracterizează exercitarea activității judiciare. Or, în niciun moment reclamantul nu a încercat să dovedească existența comportamentului specific pe care îl imputa lui X și nu a prezentat niciun mijloc de probă susceptibil să demonstreze existența dolului în pronunțarea hotărârilor contestate. În opinia Curții, afirmațiile reclamantului cu privire la comportamentul abuziv al lui X se fondau doar pe împrejurarea că magistratul respinsese cererile pe care reclamantul le formulase în interesul clientelor sale (a se vedea, *a contrario*, *Morice*, citată anterior, pct. 156-161). În egală măsură este necesar să se observe că reclamantul, care sesizase CSM cu o plângere îndreptată împotriva judecătorului X (a se vedea *supra*, pct. 6), a trimis scrisoarea circulară fără să fi așteptat rezultatul procedurii în fața CSM.

61. Pentru a se apăra în fața instanțelor naționale, reclamantul s-a limitat să afirme că X nu era vizat personal prin criticile sale (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Perna*, citată anterior, pct. 44-47 și *Fuchs*, decizia citată anterior, pct. 41; a se vedea, de asemenea, *a contrario*, *Nikula*, citată anterior, pct. 51, în care Curtea a subliniat că, prin criticile formulate, reclamanta se referea doar la felul în care un procuror și-a îndeplinit funcția într-o anumită cauză și nu la calitățile personale sau la alte calități ale procurorului în cauză). Cu toate acestea, Curtea respinge această teză (a se vedea *supra*, pct. 54-56).

62. De asemenea, Curtea a luat în considerare contextul în care scrisoarea circulară a fost redactată și difuzată. În acest sens, ea constată, în primul rând, că reclamantul nu a formulat criticile nici în cadrul unei ședințe de judecată, nici în cadrul unei proceduri judiciare de partaj succesoral. Acest aspect permite diferențierea prezentei spețe de cauza *Nikula*, citată anterior (a se vedea, în special, pct. 52) în care Curtea a constatat încălcarea art. 10 din Convenție.

63. În plus, Curtea observă că, independent de un act de procedură, reclamantul a remis scrisoarea circulară lui X, personal, (a se vedea *supra*, pct. 13) și unui număr mare de judecători de la Tribunalul din Lucca (a se vedea *supra*, pct. 6). În mod întemeiat, Curtea de Apel din Genova a reținut (a se vedea *supra*, pct. 27) că difuzarea scrisorii în interiorul unei comunități restrânse, precum cea din cadrul unui tribunal local, era de natură să aducă atingere reputației și imaginii profesionale ale judecătorului în cauză.

64. În cele din urmă, Curtea observă că, într-adevăr, reclamantul a fost condamnat în primă instanță la o pedeapsă privativă de libertate și că, în pofida faptului că avea cazierul judiciar curat, nu a beneficiat de circumstanțe atenuante generale. Nu este mai puțin adevărat că pedeapsa aplicată inițial a fost înlocuită cu amendă în quantum redus, de 400 EUR, pedeapsă de care reclamantul a fost ulterior absolvit (a se vedea *supra*, pct. 22). Totodată, judecătorii instanței de apel au reținut în favoarea reclamantului circumstanțele atenuante la care se face referire (a se vedea *supra*, pct. 26), considerând că nu poate fi considerat excesiv quantumul despăgubirilor acordate lui X (15 000 EUR).

65. De asemenea, Curtea reamintește că în cauze precum cea de față, care necesită o punere în balanță a dreptului la respectarea vieții private și a dreptului la libertatea de exprimare, consideră că soluționarea cererii nu poate să varieze, în principiu, fie că cererea a fost introdusă în fața sa în temeiul art. 8 din Convenție de către persoana care face obiectul criticilor, fie în temeiul art. 10 de către persoana care a formulat criticile. Astfel, aceste drepturi merită *a priori* un respect egal [*Hachette Filipacchi Associés (ICI PARIS) împotriva Franței*, nr. 12268/03, pct. 41, 23 iulie 2009; *Timciuc împotriva României* (dec.), nr. 28999/03, pct. 144, 12 octombrie 2010; și *Mosley împotriva Regatului Unit*, nr. 48009/08, pct. 111, 10 mai 2011]. Prin urmare, marja de apreciere ar trebui, în principiu, să fie aceeași în ambele cazuri. În cazul în care punerea în balanță de către autoritățile naționale a fost realizată cu respectarea criteriilor stabilite de jurisprudența Curții, trebuie să existe motive serioase pentru ca opinia Curții să se substituie celei emise de instanțele naționale [*Palomo Sánchez și alții împotriva Spaniei* (MC), nr. 28955/06, 28957/06, 28959/06 și 28964/06, pct. 57, și *MGN Limited împotriva Regatului Unit*, nr. 39401/04, pct. 150 și 155, 8 ianuarie 2011]. Potrivit Curții, asemenea motive lipsesc în speță (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Di Giovanni*, citată anterior, § 82).

66. Având în vedere considerentele de mai sus, potrivit Curții, condamnarea reclamantului pentru afirmații calomnioase cuprinse în scrisoarea sa circulară și pedeapsa aplicată erau proporționale cu scopurile legitime urmărite, iar motivele reținute de instanțele naționale erau suficiente și relevante

pentru a justifica luarea unor astfel de măsuri. Ingerința în exercitarea dreptului la libertatea de exprimare al reclamantului putea fi considerată, în mod rezonabil, „necesară într-o societate democratică” pentru a proteja reputația unei persoane și pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești în sensul art. 10 § 2.

67. Rezultă că nu a fost încălcată această dispoziție.

Pentru aceste motive,
Curtea:

1. declară, în unanimitate, cererea admisibilă;
2. hotărăște cu cinci voturi contra două că nu a fost încălcat art. 10 din Convenție.

Redactată în limba franceză, apoi comunicată în scris, la 30 iunie 2015, în temeiul art. 77 § 2 și art. 77 § 3 din Regulament.

PREȘEDINTE,
Päivi Hirvelä

Grefier,
Françoise Elens-Passos

În conformitate cu art. 45 § 2 din Convenție și art. 74 § 2 din Regulament, la prezenta hotărâre se anexează opinia separată a judecătorilor Wojtyczek și Grozev.

P.H.
F.E.P.

OPINIA SEPARATĂ A DOMNILOR JUDECĂTORI WOJTYCZEK ȘI GROZEV

1. Nu ne putem ralia la punctul de vedere exprimat de majoritatea, potrivit căruia, în speță, nu a fost încălcat art. 10 din Convenție.

2. Reclamantul a pretins că i-a fost încălcată libertatea de exprimare în contextul unui conflict de drepturi între două persoane, respectiv un conflict între dreptul său la libertatea de exprimare și dreptul altei persoane la protejarea reputației sale. Pe de altă parte, majoritatea judecătorilor evidențiază faptul că ingerința în exercitarea dreptului la libertatea de exprimare al reclamantului avea ca scop „garantarea autorității și a imparțialității puterii judecătorești”, exercitată de către X, în calitate de magistrat.

Nu există nicio îndoială că necesitatea de a proteja reputația unei persoane justifică anumite limitări aduse libertății de exprimare. Reputația persoanelor trebuie să fie protejată într-un mod eficient, iar atingerile aduse acesteia trebuie să fie sancționate. În cazul conflictelor de drepturi, autoritățile naționale trebuie să pună în balanță cu mare grijă drepturile în cauză și să caute soluții care să permită realizarea acestor drepturi la cel mai înalt grad posibil. În orice caz, așa cum reamintește majoritatea, ingerința în exercitarea unui drept trebuie să fie întotdeauna justificată de motive relevante și serioase și să fie proporțională cu scopul urmărit.

3. Curtea a identificat în jurisprudența sa un anumit număr de factori care trebuie să fie analizați pentru a stabili dacă se justifică o restrângere a libertății de exprimare [a se vedea, mai ales, *Von Hannover împotriva Germaniei* (nr. 2) (MC), nr. 40660/08 și 60641/08, pct. 109-113, CEDO 2012 și *Axel Springer AG împotriva Germaniei* (MC), nr. 39954/08, pct. 89-95, 7 februarie 2012]. Dintre acești factori, pot fi menționați, în special: problema de a ști dacă afirmațiile făcute pot fi supuse unei dezbateri publice; conținutul, forma și consecințele afirmațiilor făcute; conduita persoanei prejudiciate; severitatea pedepsei aplicate.

Aparent, în speță, nu s-a ținut cont de aceste diferite aspecte în motivarea hotărârilor judecătorești pronunțate în Italia. Instanțele judecătorești italiene s-au limitat să stabilească că reclamantul este autorul afirmațiilor incriminate, că respectivele afirmații au fost răspândite în rândul judecătorilor de la tribunalul în cauză și că se refereau la un judecător de la acel tribunal. Pe de altă parte, acestea au reținut că prin afirmațiile făcute, reclamantul a depășit limitele permise. Nu s-a procedat la o analiză a circumstanțelor relevante, existente în jurisprudența Curții. Metodologia pe care au aplicat-o instanțele naționale nu respectă exigențele prevăzute de art. 10 din Convenție, astfel cum a fost interpretat de Curte. În mod special, motivele reținute de instanțele naționale nu pot fi considerate ca fiind satisfăcătoare din perspectiva cerinței de a prezenta motive relevante și serioase pentru a justifica o ingerință în exercitarea dreptului la libertatea de exprimare.

4. În momentul în care sunt evaluate limitările aduse libertății de exprimare, este necesar să se examineze, în special, conținutul afirmațiilor în litigiu și să se ia în considerare problema de a ști dacă numele persoanei vizate a fost menționat expres și dacă faptele de natură să aducă atingere reputației acesteia au fost imputate în mod evident. În cazul în care o afirmație calomnioasă poate avea consecințe deosebit de grave asupra reputației persoanei la care face referire, faptul că numele acesteia nu este menționat expres poate, totuși, în anumite situații, să atenueze urmările afirmațiilor făcute.

În momentul examinării compatibilității unei ingerințe cu exigențele prevăzute de art. 10 § 2 din Convenție, trebuie să se stabilească, de asemenea, consecințele concrete pe care le-au determinat afirmațiile făcute. În acest scop, trebuie să se analizeze cu atenție tipul de auditoriu căruia îi sunt adresate afirmațiile calomnioase și, mai cu seamă, numărul și profesia destinatarilor afirmațiilor în cauză. Constatăm că instanțele naționale nu au luat în considerare aceste elemente, deși sunt esențiale în examinarea cauzei. De asemenea, regretăm că majoritatea judecătorilor nu s-au aplecat asupra acestor probleme.

5. Observăm că, în speță, reclamantul a decis să nu menționeze expres numele judecătorului criticat, lăsând în acest fel loc unei anumite ambiguități cu privire la identitatea persoanei la care se referă. Pe de altă parte, faptele imputate judecătorului X au fost prezentate după cum urmează : „a greșit în mod voit, din dol sau culpă gravă sau din lipsă de implicare”. Afirmațiile făcute înglobează constatarea anumitor fapte și aprecierea lor subiectivă. Felul în care reclamantul s-a exprimat a atenuat într-o oarecare măsură tăria cuvintelor sale.

În plus, constatăm că afirmațiile incriminate au fost destinate unui auditoriu restrâns și specific, alcătuit doar din judecători. Publicul nu a fost informat cu privire la conținutul afirmațiilor răspândite în rândul acestor magistrați. În acest context, este necesară evidențierea a trei elemente importante. În primul rând, diversele grupuri profesionale sunt adesea legate printr-un spirit și printr-o solidaritate de tip corporativ care influențează felul în care sunt primite criticile formulate împotriva membrilor săi. În

al doilea rând, magistrații sunt, în mod normal, circumspecți în privința afirmațiilor care nu sunt susținute cu probe concludente. În al treilea rând, judecătorii sunt obișnuiți să primească plângeri, uneori agresive, formulate fie de către justițiabili care se arată nemulțumiți de hotărârile pronunțate, fie de către avocați. Cel mai adesea, respectivele plângeri sunt lipsite de efect real asupra imaginii magistraților la care se referă. Acești diverși factori, referitori la natura specifică a auditoriului, atenuează în mod considerabil consecințele pe care afirmațiile făcute de către reclamant le determină. Ne îndoiim că scrisoarea trimisă de către reclamant a avut un impact real asupra imaginii judecătorului vizat, în rândul colegilor săi de breaslă.

6. În cadrul procedurii penale, reclamantul a fost urmărit penal și condamnat pentru săvârșirea unei infracțiuni la o amendă de 400 EUR. Pe de altă parte, instanțele naționale au acordat judecătorului prejudiciat despăgubiri în cuantum de 15 000 EUR, reprezentând o sumă substanțială. În opinia noastră, având în vedere natura afirmațiilor făcute și specificitatea auditoriului, foarte restrâns, sancțiunea aplicată, văzută în ansamblu, este vădit disproporționată față de circumstanțele cauzei.

7. Majoritatea justifică ingerința în exercitarea dreptului la libertatea de exprimare al reclamantului nu doar din perspectiva necesității de a proteja reputația unei persoane, ci și din perspectiva necesității de a garanta autoritatea puterii judecătorești. În acest context, respectiva ingerință trebuia să contribuie la protecția autorității sistemului de justiție în Italia. În opinia noastră, în această situație, având în vedere particularitățile cauzei, așa cum au fost prezentate mai sus, ingerința în exercitarea dreptului la libertatea de exprimare riscă să producă un efect diferit de cel scontat.